

TALABA HUQUQIY KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHDA ICHKI ISHLAR ORGANLARI VA OLIY TA'LIM HAMKORLIGINING PEDAGOGIK ASOSLARI

Yusupov Akbar Ikromovich

Buxoro viloyati IIB boshlig'i o'rinbosari podpolkovnik

Annotatsiya: Ushbu maqolada talaba huquqiy kompetentligini rivojlantirishda ichki ishlar organlari va oliy ta'lim hamkorligining pedagogik asoslari haqida fikr yuritilgan.

Kalit so'zlar: ta'lim, pedagogika, mutaxassis, malaka, kadr.

Hozirda ta'lim tizimini takomillashtirish orqali har tomonlama etuk, barkamol, irodali, fidoiy va tashabbuskor kadrlarni tayyorlashga katta e'tibor berilayapti. Professional ta'lim tizimidagi kasb-hunar kollejlari uchun yuqori malakali kadrlarni tayyorlash, mutaxassislar malakasini oshirish, sohani jadal rivojlantirish va ishlab chiqarish korxonalari o'rtasidagi uzviy aloqa tizimini takomillashtirish bo'yicha ularning o'rtasida o'zaro manfaatli innovatsion hamkorlikga erishilmoqda.

Ilmiy va innovatsion sohalardagi hamkorlik mamlakatning global iqtisodiy makondagi nufuzini oshiradi.

Shiddat bilan yangilanayotgan zamonda ixtirolar, ilmiy tadqiqotlar, innovatsion g'oyalar, texnik ishlanmalar va ularni tijoratlashtirish o'ta muhim sanaladi. Aynan ularning ko'lami va sifati raqobatbardosh, daromadi yuqori mahsulotlar yaratishga xizmat qiladi. O'z navbatida, xalqaro ilmiy loyihalarda ishtirok etish mamlakat ilmiy salohiyati darajasini belgilaydi.

Ilmiy ishlanma va texnologik yangiliklar jamiyat hayotining barcha jabhalarini bog'lovchi mexanizmga aylanayotgan hozirgi davrda mazkur sohalarda hamkorlikni kengaytirmay turib, jahon bozorlarida raqobatbardoshlikka erishib bo'lmaydi.

Innovatsion rivojlanish vazirligi tomonidan ham ilm-fan va innovatsiyalarsohasida xalqaro aloqalarni kengaytirishga katta e'tibor qaratilmoqda. Vazirlik faoliyati samaradorligini oshirish va ilg'or xorijiy tajribalarni joriy etish maqsadida Germaniya, AQSh, Qozog'iston, Avstriyadan yuqori malakali xorijiy mutaxassislar maslahatchi sifatida jalb qilindi.

Fan va innovatsiyalar sohasida hamkorlikni rivojlantirish maqsadida Xitoy, Evropa iqtisodiy komissiyasi, MDH va boshqa tashkilotlar bilan yaqindan aloqalar o'rnatilgani ham soha rivojiga xizmat qilmoqda. Xorijiy hamkorlikdagi ilmiy loyihalar.

Ilm-fan va innovatsiyalar sohasidagi xalqaro hamkorlikda xorijiy mamlakatlar bilan amalga oshirilayotgan qo'shma ilmiy loyihalarning o'rni katta.

Qo'shma loyihalar ikkala tomonning umumiy manfaatlariga xizmat qiladi. Isroil,

Turkmaniston, Eron, Belarus, Rossiya, Vengriya va EAPI (Evro Osiyo ilmiy tadqiqotlarni qo'llab-quvvatlash uyushmasi) bilan hamkorlik doirasida 2022-2023 yillarda yuzdan ortiq xalqaro tadqiqot loyihasini moliyalashtirish rejalashtirilgan bo'lib, ular qishloq xo'jaligi va texnika kabi ahamiyatli sohalardan tortib, sun'iy intellekt va gen muhandisligi kabi zamonaviy yuqori texnologiyalarni qamrab oladi.

Vazirlik tomonidan e'lon qilingan fundamental loyihalar tanlovlariga qo'yilgan talablardan biri xorijiy ekspertlarni loyihaga hamrahbar etib jalb qilishdir.

Xorijdagi nufuzli universitet va ilmiy markazlarda faoliyat ko'rsatayotgan, loyiha mavzusi yo'nalishida muhim natijalarga erishgan, Xirsh indeksi 5 va undan yuqori bo'lgan etakchi olim hamrahbar sifatida belgilanishi tadqiqotlarning yanada sifatli bo'lishini ta'minlamoqda. Masalan, Fanlar akademiyasi Genomika va bioinformatika markazi va Rossiyaning Kurchatov instituti o'rtasida uzumning yangi navlarini yaratish bo'yicha hamkorlik yo'lga qo'yilgan bo'lib, genom axborotlari asosida uzum seleksiyasi uchun yangi avlod texnologiyalari yaratiladi.

Doktorantura, stajyor-tadqiqotchilik va malaka oshirish ilmiy faoliyatning ajralmas qismidir. Joriy yilda falsafa doktori va fan doktori ilmiy darajasini olish uchun 1800 kishi qabul qilingan bo'lib, bu 2019 yildagi ko'rsatkichdan 65 foiz ko'proqdir. Vazirlik tomonidan bu yo'nalishda ham xalqaro aloqalar kengaytirilmoqda. Xususan, Vengriya, Rossiya, Belarus va Turkiya bilan hamkorliklar natijasida o'zbekistonliklar uchun xorijda 150 taga yaqin maqsadli kvota ajratilishiga kelishilgan. Izlanishlarning natijalari nafaqat O'zbekiston, balki dunyo hamjamiyati uchun ham ahamiyatli bo'lishi zarur. Bunday xalqaro darajani ta'minlashdir.

Tadqiqot usullari: maxsus va ilmiy adabiyotlarni nazariy o'rganish va tahlil qilish, hujjatlarni tahlil qilish, ekspert so'rovi, so'rovnomalar, empirik ma'lumotlarni talqin qilish va tahlil qilishning statistik usullari (tavsiflovchi statistika, korrelyatsion tahlil).

Tadqiqotning empirik bazasi mintaqaviy darajadagi normativ-huquqiy hujjatlar, mualliflik tadqiqotlar natijalari;

Tadqiqotning nazariy va amaliy ahamiyati talabalarning ijtimoiy kompetentligini innovatsion hamkorlik asosida takomillashtirish yo'nalishlari va shartlarini ko'rib chiqish, "talabalarning ijtimoiy kompetentligi" tushunchasiga mualliflik ta'rifini shakllantirishdan iborat. Rossiya, Hindiston, Belarus, Qirg'iziston, Tojikiston hamda MDH bilan hukumatlararo bitimlar imzolandi hamda Buyuk Britaniya, Vengriya, Germaniya, Koreya, AQSh, Turkiya, Yaponiya va barcha Markaziy Osiyo davlatlari bilan, shuningdek, BMT, Jahon banki, YUNESKO, ShHT, Islom taraqqiyot banki,

Ta'lim jarayonini innovatsion tashkil etishda pedagogika sohasidagi bilimlardan foydalanish, ularni amaliyotda qo'llash metodlarini takomillashtirish bo'yicha AQSh, Buyuk Britaniya, Yaponiya, Germaniya, Xitoy, Singapur, Janubiy Koreya kabi dunyoning rivojlangan mamlakatlarida ta'lim sohasini modernizatsiyalash, innovatsion texnologiyalarni tatbiq etish, o'qitishning didaktik asoslarini global strategiyalar

sifatida pedagogik amaliyotga tatbiq etish tendensiyalari kuzatilmoqda. Rivojlangan mamlakatlarda ta'lim eng noyob kapital sifatida qadrlanayotgan bugungi sharoitda uzluksiz ta'limning barcha bosqichlarida "ta'lim sifatini baholash jarayoni va vositalarini takomillashtirish, erishilgan natijalarni aniqlash imkonini beruvchi mexanizmlarni amaliyotga joriy etish» dolzarb vazifa etib belgilandi.

Jahonda va mamlakatimizda ta'lim barqaror taraqqiyotni ta'minlaydigan asosiy kuch sifatida e'tirof etilib, kompetensiyaviy yondashuvlar asosida ta'lim jarayonini innovatsion tashkil etish, pedagogik diagnostika metodlaridan optimal foydalanish strategiyalari samaradorligini oshirish va usullarini takomillashtirish orqali tahsil oluvchilar uchun ularning hayoti davomida sifatli ta'lim olish imkoniyatini yaratish alohida dolzarblik kasb etmoqda. Bu esa, har tomonlama yetuk, komil insonni shakllantirish masalasining ko'p qirrali va murakkabligi pedagogikaning hozirgi zamon ta'lim nazariyasi va amaliyoti uchun muhimligini ko'rsatib beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Басова В.М. Формирование социальной компетентности сельских школьников // - Кострома: КГУ, 2004. с.279.
2. Вацлавик П. и др. Прагматика человеческих коммуникаций // - М.: Апрель Пресс, 2000. с.320.
3. Дружинин В.А. Варианты жизни: Очерки экзистенциальной психологии // - М.: ПЭРСЭ; СПб.: ИМАТОН-М, 2000. с.135.
4. Зимней И.А. Осваиваем социальные компетентности // под ред. - М.: МПСИ; Воронеж: МОДЭК, 2011. с.59.
5. Рожков М.И. Юногика. Педагогическое обеспечение работы с молодежью // - Ярославль: Изд-во ЯГПУ им. К.Д. Ушинского, 2007. с.312.
6. Muhiddinov A.G. O'quv jarayonida nutq faoliyati // – T.: O'qituvchi, 1995.